

О.Р. Пряхін, О.О. Портна, О.М. Денисенко

ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ТА РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Запорізький державний медичний університет

Ключові слова: заочна освіта, болонський процес, провізор.

Ключевые слова: заочное образование, болонский процесс, провизор.

Key words: distant education, Bologna process, credit-module system

Показано динаміку розвитку якісного та кількісного складу студентів фармацевтичного факультету заочної форми навчання ЗДМУ. Переглянуто питання організації навчально-методичної роботи на факультеті в умовах кредитно-модульної системи навчання. Внесено пропозиції щодо втілення нових інформаційних технологій у навчальний процес.

Представлена динаміка розвитку качественного и количественного состава студентов фармацевтического факультета заочной формы обучения ЗГМУ. Рассмотрен вопрос организации учебно-методической работы на факультете в условиях кредитно-модульной системы обучения. Внесены предложения по внедрению новых информационных технологий в учебный процесс.

The article presents the dynamics of development of qualitative and quantitative composition of correspondence pharmacy students in Zaporozhye State Medical University. The question of organization of educational-methodical work at the faculty in conditions of credit-module system was considered. Proposals on introduction of new information technologies in educational process were given.

Розвиток фармацевтичного бізнесу створив останнім часом значний попит на висококваліфікованих фахівців з вищою освітою. Традиційний спосіб поповнення провізорами ринку праці за рахунок випускників денної форми навчання демонструє свою недостатність. Це пов'язано з тим, що в сучасних умовах для вільного просування людини в освітньому просторі необхідно забезпечити максимальну гнучкість і різноманітність форм освіти, важливих в умовах ринкової економіки. Тому в системі вищої освіти в усьому світі неминуче відбуваються процеси розвитку заочного, дистанційного та інших форм навчання без відриву від роботи. За останні роки відбулись певні зміни у системі заочного навчання ЗДМУ, що в першу чергу торкнулись кількісного та якісного складу спеціальностей «Фармація» та «ТПКЗ».

МЕТА РОБОТИ

Представити динаміку розвитку якісного та кількісного складу студентів фармацевтичного факультету заочної форми навчання ЗДМУ, переглянути питання організації навчально-методичної роботи на факультеті в умовах кредитно-модульної системи навчання, внести пропозиції щодо втілення нових інформаційних технологій у навчальний процес.

В останні роки відзначено збільшення контингенту студентів-заочників. Станом на 1 вересня 2012 року кількість студентів заочної форми навчання склала 2124 осіб, наблизившись до ліцензійних можливостей прийому до університету (2250).

Нині за спеціальністю «Фармація» навчаються 1956 осіб, що на 44 менше ліцензійного обсягу, а за спеціальністю «ТПКЗ» – 178 (ліцензійний обсяг 250). Розвиток цієї спеціальності і збільшення обсягу прийому на неї вимагає уваги і роботи. Щодо якісного складу студентів заочної форми, можна зазначити, що абсолютну більшість (1575,

або 77%) становлять особи, які мають середню спеціальну медичну або фармацевтичну освіту. Співвідношення кількості студентів, які мають середню медичну та фармацевтичну освіту свідчить, що кількість фармацевтів майже у двічі перевищує кількість студентів з середньою медичною освітою і становить половину загального контингенту. Менша група (402 особи – 17%) мають середню освіту, але з них усього 80 студентів (3,5%) вступили до університету одразу після закінчення школи. Решта студентів перед вступом мала певний (у деяких випадках досить значний) стаж роботи.

На заочному відділенні навчаються 125 студентів (6%) з вищою освітою, серед них 82 лікарів і провізора-технолога.

За останній період змінився не тільки кількісний і якісний склад студентів факультету, але й відбулись зміни в самій структурі навчання. Якщо раніше зусилля викладачів були спрямовані на вдосконалення та зближення робочих програм студентів 5 і 5,5 років навчання, то нині терміни навчання студентів різних груп на заочному факультеті значно розширились. Крім того, з'явилися потоки, студенти яких навчаються 4,5 і 2,5 роки за спеціальністю «Фармація», а студенти спеціальності «ТПКЗ» стали навчатись 5,5 років. Досить різноманітною є група студентів 5,5 років навчання (494).

Починаючи з 2010 навчального року фармацевтичний факультет перейшов на кредитно-модульну (Болонську) систему навчання. Ідеї Болонської декларації поширюються на заочну форму навчання, оскільки одним з основних завдань вони ставлять створення умов доступності вищої освіти кожному громадянину незалежно від віку, за умови, що в нього є бажання, здібності та можливості навчатись. Крім такої декларативної спільності ідей заочна форма навчання дозволяє підвищити до можливої межі процес самостійного навчання, дає право перезаліків і можливість працювати за індивідуальним планом. Це особливо яскраво

проявляється для студентів з вищою освітою. Для кожного такого студента в деканаті складається індивідуальний план навчання та ліквідації академічної різниці протягом першого навчального року. Цей план за змістом і сенсом близький до індивідуальних планів студентів, які навчаються за Болонською системою, і передбачає певну свободу вибору вивчення дисциплін і складання іспитів. При цьому слід зазначити, що основні предмети, що входять в академічну різницю, наприклад, аналітична й органічна хімія для медиків, нормальна й патологічна фізіологія для хіміко-біологічних спеціальностей, вносятся в розклад екзаменаційних сесій. Деканат тримає на постійному контролі графік виконання індивідуального плану і за необхідності його корегує.

Наступний етап навчання настає після повної ліквідації академічної різниці і визначається навчанням студента відповідно до робочого плану разом з курсом. Окремими «бонусами» на цьому етапі можуть бути перезарахування з раніше вивчених дисциплін, що не входять до переліку державних іспитів (фармакологія, токсикологічна хімія, інформатика, перша долікарська допомога).

Аналіз успішності студентів з вищою освітою показує, що абсолютно всі вони у встановлений термін виконують індивідуальний план, а в подальшому навчанні демонструють високий загальноосвітній рівень, досягаючи особливих успіхів у дисциплінах, пов'язаних з першою вищою освітою. Групи, сформовані з цієї категорії студентів, за успішністю помітно відрізняються від інших груп курсу. Так, наприклад, порівняння середнього балу державних іспитів випускників з вищою освітою з середнім балом інших груп добре демонструє цю перевагу. Багато випускників заочного відділення, які отримали диплом з відзнакою, належать до цієї категорії студентів.

Процес і психологія викладання в групах студентів з вищою освітою має свою специфіку, враховує рівень їх підготовки, соціальний статус і вікові особливості. Вона, безумовно, має бути високопрофесійною, конструктивною, доброзичливою і поважною до особистостей учнів, які часто поступаються педагогам лише рівнем професійної підготовки. Як приклад можна навести кафедру фармацевтичної хімії, де індивідуальна робота зі студентами поставлена на високий рівень.

Синхронно з деканатом денної форми навчання ми перейшли на виставлення і корекцію оцінок у системі ECTS. Це необхідно здійснити у зв'язку з тим, що вже найближчим часом відбуватиметься оформлення нових додатків до дипломів з оцінками цього формату. Методична робота для заочного навчання вимагає постійного вдосконалення. Незважаючи на те, що за останнє десятиріччя на кожній кафедрі накопичено цінний досвід, необхідна подальша робота з підготовки оригінальних навчальних і контролюючих матеріалів у вигляді тестів, професійних ситуаційних завдань та орієнтовних дій їх вирішення. У зв'язку зі змінними вимогами необхідне також удосконалення методичних матеріалів для викладачів і студентів з проведення очних сесій і, найголовніше, методичних рекомендацій з

організації самостійної роботи. Вже зараз такі матеріали на кожній кафедрі студент може отримати як у друкованому, так і в електронному вигляді.

За останні роки відзначено стабілізацію і зростання якісної успішності на всіх курсах фармацевтичного факультету заочної форми навчання. Так, для студентів 1 курсу (5 та 5,5 р.н.) якісна успішність за останні 2 роки склала 30,5%, для бакалаврів фармації 1 курсу (2,5 р.н.) – 57,1%, для студентів 1 курсу (4,5 р.н.) – 24%. Значний ріст якісної успішності відзначено на 2 курсі (4,5 р.н.) – з 17% до 52%, на третьому та четвертому курсах якісна успішність була дещо нижчою (на рівні 20%). Для спеціальності «ТПКЗ» спостережено значний ріст якісної успішності на 1 курсі (з 26% до 48%) і стабільніші показники (на рівні 26%) на старших курсах. Загалом по спеціальності «Фармація» за 2 роки не відзначено різких змін успішності студентів (24%), а для спеціальності «ТПКЗ» ріст якісної успішності склав 10% (з 24 до 34%).

Заключним етапом підготовки спеціаліста-провізора є випускні державні іспити, які на заочному факультеті проводять двічі на рік. Показники якісної успішності склали для спеціальності «Фармація» 41,7%, для «ТПКЗ» – 43,7%. Вже в 2013 році до зимового випуску студентів 5,5 років навчання (98 осіб) приєднуються 170 студентів, які мають середню фармацевтичну освіту (4,5 р.н.), а з наступного року – бакалаври фармації. Загальна кількість випускників складе близько 300 осіб. Це потребуватиме певного коригування організації державних іспитів і розкладу занять на семестр.

Технічний прогрес і розвиток засобів комунікацій призвели до того, що проблема забезпеченості студентів комп'ютерами і доступом до мережі Інтернет практично вирішена. Факт технічної забезпеченості необхідно ширше використовувати в навчально-методичному процесі, зокрема:

- розширити доступ до електронних ресурсів університетської бібліотеки з використанням локальної та зовнішньої мережі;
- створити навчально-методичний Інтернет-форум для студентів заочного навчання;
- проводити інтенсивнішу роботу зі створення відео-, аудіо-лекцій і практичних занять;
- використовувати технологію web-камер (Skype) для проведення очних консультацій для виконання контрольних чи дипломних робіт;
- розширити експеримент зі здійснення дистанційного навчання та контролю знань студентів заочної форми навчання.

Необхідно зазначити, що використання нових технологій у навчанні не перетворює заочну освіту на дистанційну, в якій викладачі та студенти майже повністю відокремлені. Розвиток дистанційного навчання нині обмежений істотними проблемами. По-перше, це питання еквівалентності курсів, визнання програм навчання та дипломів, по-друге, проблема комунікації в Україні, де рівень технології помітно відстає від розвинених західних країн, по-третє, питання якості

курсів, програмного забезпечення та освітніх стандартів. Ці обставини, на наш погляд, не дозволяють поставити систему дистанційного навчання в протиположності очному або заочному видам. На порядку денному може стояти лише використання його елементів у традиційних освітніх моделях. Заочне навчання регулюється і організовується державою на основі єдиних освітніх стандартів і вимагає обов'язкового проведення аудиторного навчання [5]. Тільки зі зміною законодавчої бази дистанційне навчання в нашій країні може стати повноправним, торкнувшись у першу чергу спеціальностей, що не вимагають лабораторного навчання практичним навичкам.

ВИСНОВКИ

Технічний прогрес і розвиток засобів комунікацій призвели до того, що проблему забезпеченості студентів комп'ютерами і виходом в Інтернет майже вирішено. Факт технічної забезпеченості необхідно ширше використовувати в навчально-методичному процесі: 1) розширити доступ до електронних ресурсів університетської бібліотеки з використанням локальної та зовнішньої мережі; 2) створити навчально-методичний Інтернет-форум для студентів заочного навчання; 3) проводити інтенсивнішу роботу зі створенню відео-, аудіо-лекцій і практичних занять; 4) роз-

ширити експеримент зі здійснення дистанційного навчання та контролю знань студентів заочної форми навчання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Колесник Ю.М. Болонський процес та якість освіти / Колесник Ю.М., Нерянов Ю.М. // Матеріали науково-методичної конференції «Досвід впровадження основних засад Болонського процесу в систему вищої медичної (фармацевтичної освіти)», Тернопіль 14–15 квітня 2005р. – Медична освіт. – 2005. – №2. – С. 38–40.
2. Пряхін О.Р. Второе высшее образование – болонские параллели / О.Р. Пряхин, Е.А. Портная // Актуал. питання фармац. та мед. науки та практики: зб. наук. ст. – Запоріжжя: Вид-во ЗДМУ, 2007. – Вип. XIII. – С. 642–646.
3. Пряхін О.Р. Достижения та перспективи розвитку заочної фармацевтичної освіти у Запорізькому державному медичному університеті / О.Р. Пряхін, О.О. Портна // Запоріж. мед. журн. – 2006. – №2. – С. 178–179.
4. Стан та перспективи розвитку дистанційних технологій освіти на заочному відділенні фармацевтичного факультету / О.Р. Пряхін, О.А. Рижов, О.О. Портна, О.І. Андросов // Актуал. Питання фармац. та мед. науки та практики: зб. наук. ст. – Запоріжжя: Вид-во ЗДМУ, 2006. – Вип. XV, Т. 3. – С. 51–52.
5. Збірник нормативних документів з питань організації заочного навчання у вищих навчальних закладах України / за ред. М.Ф. Дмитриченко. – К.: Український центр духовної культури, 2002. – 244 с.

Відомості про авторів:

Пряхін О.Р., к. хім. н., доцент каф. фізичної та колоїдної хімії, декан фармацевтичного факультету заочної форми навчання ЗДМУ.
Портна О.О., к. фарм. н., доцент каф. фармацевтичної хімії, заст. декана фармацевтичного факультету заочної форми навчання ЗДМУ.
Денисенко О.М., к. фарм. н., доцент каф. фармакогнозії, заст. декана фармацевтичного факультету заочної форми навчання ЗДМУ.